

Motion till riksdagen

1989/90:Jo816

av Claes Roxbergh m.fl. (mp)

Anslaget till naturvårdsverket, m.m.

Den här motionen utgör en del i miljöpartiet de grönas förslag till statsbudget – "gröna luntan" – vad gäller miljö- och energidepartementets miljödel.

Allmänna synpunkter

Regeringens förslag till statsbudget på miljöområdet innehåller inga som helst betydande satsningar. Detta är märkligt i en tid då allt fler människor anser att miljöproblemen är dagens viktigaste politiska frågor. Den budget som regeringen presenterar är, i stället för en offensiv budget, en budget som skär ned på miljöområdet.

Det går naturligtvis att hävda att det är omöjligt att med bara miljö- och energidepartementets budgetförslag döma ut budgetens miljöprofil. Många andra avgörande miljöbeslut ligger under andra departement, t.ex. kommunikationsdepartementet och bostadsdepartementet. Dessutom är den ekonomiska politiken i stort, inte minst skattesystemets utformning, mycket viktig för samhällets påverkan på miljön. Detta är riktigt, men bristen på satsningar inom miljö- och energidepartementets områden och ointresset för miljöfrågorna genomsyrar dess värre hela statsverkspropositionen.

B 1. Statens naturvårdsverk

Naturvårdsverket föreslår en kraftig allmän resursförstärkning bl.a. med motiveringen att "miljöområdet kännetecknas av en starkt ökande aktivitet". Verket föreslår en förstärkning med närmare 40 milj. jämfört med förra budgetåret. Vi delar verkets uppfattning att den statliga miljövårdsorganisationen måste stärkas kraftigt. Men vi vill inte föreslå en sådan kraftig förstärkning detta budgetår, under den här anslagsposten, utan föredrar att satsa mer riktat mot olika miljö- och naturvårdsområden. Naturvårdsverkets verksamhet är under utredning och när den är färdig är det förhoppningsvis lättare att avgöra var pengar bör satsas för att ge bäst effekt. Vi föreslår 10 milj. kr utöver regeringens förslag till att inrätta nya tjänster för att stärka verkets kompetens.

Information om miljöproblemen och hur de kan lösas blir alltmer nödvändig. Utan medvetenhet och kunskap är det bl.a. omöjligt att lyckas åstadkomma de förändringar av vår livsstil som behövs.

Medel från anslaget kan t.ex. riktas mot skolan och inte bara inriktas på informationsmaterial och kampanjer utan också för att stödja kommuner i inledningsfasen i de fall de vill göra speciella satsningar t.ex. på naturskolor. Inom skolan kan resurser t.ex. användas för att utveckla verksamheten med miljöinformatörer som idag har en alltför liten omfattning.

Pengar kan också användas till miljöorganisationernas arbete med information både i Sverige och utomlands. Naturskyddsföreningens initiativ till Östersjösekretariat och försurningssekretariat är värda all uppmuntran och dessutom ekonomiskt stöd. 4 milj. kr ur anslaget bör användas för dessa ändamål.

Naturvårdsverket har i sitt budgetäskande föreslagit en upplysningstjänst för allmänheten, där man ska kunna få hjälp att söka i olika databaser. Vi tycker det är en bra satsning. Den borde kunna utökas till att ge information om utsläpp från enskilda industrier enligt modell från USA ("Community right to know"). Vi föreslår därför 20 milj. kr utöver regeringens förslag.

Programmet för övervakning av miljö kvalitet (PMK)

Programmet är grundläggande när det gäller att klara den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden och för att ge vägledning för miljöpolitiken. Vi anser att miljö kvalitetsnormer måste införas i miljölagstiftningen. Det är viktigt att ha ett så bra underlag som möjligt när det gäller att fastställa normerna. Programmet bör därför få expandera i enlighet med verkets ambitioner, t.ex. på havsmiljöområdet, och dessutom utökas ytterligare när det gäller mätningar av luftföroreningar bl.a. bör ett system för mätning av ozonhalten byggas ut. Vi föreslår att programmet tillförs ytterligare 10 milj. kr. utöver vad som föreslagits av regeringen.

Vård av naturreservat

Naturvårdsverket betonar i sitt äskande den akuta bristen på pengar för skötsel av naturvårdsobjekt och föreslår en anslagshöjning på nära 35 milj. kr. Man pekar också på att anslaget per ha mark har sjunkit kraftigt. Detta kan delvis förklaras av att staten köpt in en hel del mark som inte kräver så mycket skötsel. Men trots detta delar vi verkets uppfattning att behovet är mycket stort i dag och det kommer bli än större med de inköp av mark som vi föreslår. Vi föreslår därför att 30 milj. kr. satsas utöver regeringens förslag.

Naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet (NOLA)

Regeringen föreslår oförändrat belopp (10 milj. kr.) med hänvisning till en proposition om livsmedelspolitiken. Argumentationen är mycket märklig. ●avsett hur den framtida livsmedelspolitiken kommer att se ut är läget i dag akut för många hotade arter som är beroende av biotoper i kulturlandskapet.

Naturvårdsverkets budgetäskande visar också på att kunskapsunderlaget är tillräckligt för en rejäl höjning av anslaget. Vi föreslår 40 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Mot. 1989/90
Jo816

Hotade arter

Dagens anslagsnivå för detta viktiga område är mycket låg (4 milj. kr.). I andra motioner med bl.a. ett lagförslag om biotopkydd föreslår vi en kraftig ambitionshöjning, vilket kommer att kräva ytterligare anslag. Vi föreslår 7 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Kemikalieinspektionen

Mycket lite har hittills gjorts för att minska problemen med den höga och bristfälligt kontrollerade kemikalieanvändningen i samhället. Riksdagen fattade i höstas beslut om att införa substitutionsprincipen i lagen om kemiska produkter och att lagen ska gälla samtliga hälso- och miljöfarliga varor. Substitutionsprincipen kan bli mycket långtgående när det gäller att komma till rätta med kemikalieproblemen. Men då krävs det också att principen verkligen tillämpas. Vi föreslår därför en kraftig satsning på ett projekt i kemikalieinspektionens regi när det gäller att hitta områden där substitutionsprincipen nu eller inom en snar framtid kan tillämpas. Till projektet föreslår vi 15 milj. kr.

Kemikalieinspektionen förklarar i sitt budgetäskande att den skulle behöva förstärkningar många gånger om ifall den ambitionshöjning som diskuteras i samhället skall kunna genomföras, t.ex. förhandsgranskning. Vi anser att en kraftig ambitionshöjning på området är nödvändig och att kemikalieinspektionen måste stärkas under ett antal år framåt. Inför det kommande budgetåret föreslår vi en förstärkning motsvarande 10 tjänster utöver de tjänster som regeringen föreslagit.

Projekt – omprövning av tillstånd enligt miljöskyddslagen

När miljöskyddslagen antogs var tanken att givna tillstånd skulle omprövas i normalfallet efter tio år. Enligt lagen är det naturvårdsverket som har till uppgift att gå in och begära omprövning. Men det har gjorts i mycket liten omfattning. Orsaken är framförallt resursbrist. Därför föreslår vi en speciell satsning inför det kommande budgetåret för att så systematiskt som möjligt gå in och ompröva givna tillstånd. De områden som är hårdast belastade av miljöförstöringen bör prioriteras i arbetet. Vi föreslår att 10 milj. kr. satsas på projektet.

Utredning om plaster

Allt fler kommuner inför källsortering av sopor. Plasten är ett stort problem därför att de praktiska möjligheterna till återvinning idag är små. En mängd olika plastsorter används och ofta innehåller samma vara flera olika plastsorter som ytterligare försvårar återvinningen. En speciell arbetsgrupp bör tillsättas med uppgift att utreda de möjligheter som finns för att lösa problemet med plastavfallet. Gruppen bör t.ex. se över möjligheterna till att begränsa

antalet plastsorter på marknaden och vilka möjligheter som finns att begränsa tillverkningen av varor där materialblandningen omöjliggör eller försvårar återvinning. Vi föreslår ett anslag på 3 milj. kr.

Mot. 1989/90
Jo816

Återskapande av våtmarker

Våtmarker måste återskapas nära vattendrag och kustområden som är drabbade av övergödning med kväve. Det troligen mest kostnadseffektiva sättet att minska kväveutsläppen till vattendrag och hav är att använda våtmarker som naturliga reningsverk där kväve binds i växtligheten eller genom denitrifikation försvinner till atmosfären i form av kvävgas. Återskapande av våtmarker är också positivt av naturvårdsskäl eftersom så många våtmarksbiotoper har dikats ut inom både jord- och skogsbruket.

Försöksverksamhet med återskapande av våtmarksbiotoper nämns i regeringens budgetförslag, men inga nya medel anslås för ändamålet. Vi föreslår 20 milj. kr. för nästa budgetår för att det också ska finnas medel för uppköp av en del jordbruksmark.

Projekt avfallsreduktion

Regeringen presenterade aldrig den utlovade avfallspropositionen utan nöjde sig med ett avfallsavsnitt som en bilaga till budgetpropositionen. Förslagen är mycket urvattnade och innehåller ingen strategi för att minska avfallsmängderna. En särskild arbetsgrupp bör därför tillsättas för att ta fram ett handlingsprogram med konkret strategi och konkreta åtgärder för att radikalt minska avfallsmängderna. Arbetsgruppen bör kunna utnyttja det arbete som Miljöavgiftsutredningen lägger ned för att utforma styrmedel på avfallsområdet. Vi förslår att 5 milj. kr. satsas på projektet inför nästa budgetår.

Projekt ersättning av avloppssystem

Kommunerna står inför gigantiska investeringar i nya avloppsledningssystem. Tiden är därför mogen att utveckla och investera i modernare teknik. Det gamla systemet med vattentoaletter har visat sig medföra klara nackdelar. Därför måste nya system utvecklas och vi föreslår 10 milj. kr. till försöksverksamhet med olika typer av mulltoaletter.

B2. Bidrag till miljöarbete

Naturvårdsverket pekar i sitt äskande på att de medel som har beviljats under anslaget "Luftföroreningar och försurning" ligger klart under vad som begärts i aktionsplanen mot luftföroreningar. Det finns knappt några pengar alls till nykalkningar inom sjökalkningsprogrammet – trots de akuta behoven.

Kalkning av sjöar är naturligtvis ingen lösning på försurningsproblemen, men något som vi måste ta till i ett krisläge. Här visar sig på ett konkret sätt – direkt i pengar – några av de kostnader som miljöförstöringen orsakar.

Regeringen anslår också detta är alldeles för lite pengar. Istället hänvisar man till att den aktionsplan mot luftföroreningar och försurning som Natur-

vårdsverket kommer att presentera till våren ska kostnadsberäkna olika projekt. Det måste anses vara en mycket märklig argumentation eftersom det i dag är uppenbart att anslaget ligger långt under behovet. Vi föreslår att anslaget höjs med 60 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag.

Vi vill också återinföra det bidrag till kalkning av försurade brunnar som togs bort i samband med förra årets budgetbehandling och föreslår ett anslag på 10 milj. kr.

Regeringen föreslår för de två kommande budgetåren totalt 8.5 milj. kr. till kalkning och vitaliseringsgödning av skogsmark. Vi anser att 10 milj. kr. ytterligare ska satsas redan nästa budgetår.

B 3. Investeringar inom miljöområdet

Inköp av mark

I vår partimotion har vi krävt att de få urskogar och urskogsliknande naturskogar som finns kvar i vårt land skall skyddas. Förra året höjdes anslaget till inköp av mark, men det är mycket långt kvar tills man ens kan börja tala om satsningar som står i rimlig proportion till behoven. Det är nämligen bråttom. Skogsbruket hotar de sista urskogsresterna. Vi föreslår att staten i tre år framåt köper mark för 500 milj. kr. per år, dvs 400 milj. kr. mer än vad regeringen föreslår. Förra budgetåret föreslog vi inköp för 1 mrd. kr. Att vi ligger lägre i år beror på att vi tyckte det var lämpligt att använda den tillfälliga vinstskatten till investeringar. Engångsskatter är mindre lämpliga till att finansiera driftskostnader.

Utveckling av miljöskyddsteknik

Naturvårdsverket har, liksom förra budgetåret, föreslagit ett nytt anslag för bidrag till investeringar i ny teknik i fullskalanläggningar inom miljövärd området. Det motiveras av att företagen inte har tillräckliga incitament för att investera i helt ny teknik med det risktagande som det innebär. Miljöskyddslagen kan inte heller kräva att företagen använder bättre teknik än vad som används kommersiellt någonstans i världen. Ekonomiskt stöd till investeringar i ny teknik skulle kunna lyfta den kravnivå som kan ställas på företagen enligt miljöskyddslagens 5 § genom att lyfta ribban för vad som är "bästa teknik". Det finns en rad områden där ny teknik snabbt behöver utvecklas och provas i full skala, t.ex. effektiv energiteknik, miljöanpassade transportsystem och inom avfallshanteringen. Vi föreslår att 50 milj. kr. satsas på utveckling av ny energiteknik.

Nytt Anslag. Återställning av gamla miljöskador

I dag finns det ingen som tar ansvar för de miljöskador som inte omfattas av miljöskadeförsäkringen. Dit hör alla miljöskador som uppkom innan miljöskyddslagens tillkomst 1969. De skador det gäller är t.ex. kvicksilverhaltiga fiberbankar, metalläckande slagghögar och upplag av miljöfarligt avfall. I miljöskadefondutredningen diskuterades en fond varifrån pengar skulle tas till saneringar. I regeringens miljöproposition 1988 föreslogs bara en miljö-

skadeförsäkring och miljöministern menade att saneringar av gamla miljöskador kunde finansieras via budgeten. Sedan dess har inga budgetmedel avsatts. Naturvårdsverket äskar 100 milj. kr. och vi tillstyrker det äskandet.

Mot. 1989/90
Jo 816

B 4. Miljövårdsforskning

Regeringen avvaktar med förslag inom miljövårdsforskningen med hänvisning till den kommande forskningspolitiska propositionen. Vi avstår därför också från att i det här sammanhanget precisera de satsningar på forskning som vi vill prioritera. I den motion som vi lägger i samband med regeringens proposition kommer vi att föreslå en kraftig prioritering av miljövårdsforskningen. Några områden vi kommer att ta upp är "grön" biologisk forskning som länge varit mycket eftersatt, forskning om miljögifter t.ex. halogenerade organiska föreningar inkl. förbättrade möjligheter till analyser, havsmiljöforskning, forskning om insjövatten. Vi kommer också föreslå att en professur i skogshydrologi/meteorologi inrättas. Sektorsövergripande forskning kommer också att få en framskjuten plats.

Hemställan

Vi hemställer

1. att riksdagen till anslaget B 1. Statens naturvårdsverk, i proposition 1989/90:100 bilaga 16, anslår 140 000 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit dvs. 451 428 000 kr. att användas i enlighet med vad som föreslagits i motionen.

2. att riksdagen till anslaget B 2. Bidrag till miljöarbete, i proposition 1989/90:100 bilaga 16, anslår 80 000 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit dvs. 235 116 000 kr. att användas i enlighet med vad som anförts i motionen.

3. att riksdagen till anslaget B 3. Investeringar inom miljöområdet, i proposition 1989/90:100 bilaga 16, anslår 550 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit dvs. 650 000 000 kr. att användas i enlighet med vad som anförts i motionen.

4. att riksdagen anslår 100 milj. kr. till ett nytt anslag i proposition 1989/90:100 bilaga 16. Återställning av gamla miljöskador.

Stockholm den 24 januari 1990

Claes Roxbergh (mp)

Inger Schörling (mp)

Roy Ottosson (mp)

Åsa Domeij (mp)

